

**การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
และการฝึกอบรมมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวในเขตอำเภอแลนสัก จังหวัดอุทัยธานี**

Development of tourism management type by community's participation and young
guide community-based tourism training by Lansak Districts ,Uthaitanee Province.

นวพร ประสมทอง¹, ปรศนี นัยนานนท์²,
จารุวรรณ ขอบประดิ³, สุจิตรา แพรต่วน⁴ และ วิลัยลักษณ์ สร้อยศิริ⁵
Nawaporn Prasomtong¹, Pratsanee Nuinanon²,
Jaruwan Chobpradit³, Sujittra Pratun⁴ and Wililuk Sroykiri⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเพื่อฝึกอบรมมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวโดยชุมชน งานวิจัยนี้เป็นประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีประชากรในเขตอำเภอแลนสัก และอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 6,814 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 378 คน ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางาม อำเภอแลนสัก คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าอ้อ อำเภอแลนสัก คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามแนวทางของ COMPLETE Model

¹ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและบริการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁴ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁵ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประกอบด้วย Community Opportunity, Management, Participation, Leader, E-Network, Technology และ Elegant Travel

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยุวมัคคุเทศก์

Abstract

This research aims to develop a tourism management with the participation of the community and the training the youth community guide in lan sak district, uthaithani province. This research is a type of participatory action research (PAR) by means of data collection are 2 types of primary data and secondary data. The population in this research is come from lan sak district and huai khot district. From 6,814 peoples choosed by design sampling (Stratified sampling) to 375 samples were used in research is a focus group interview. Statistical analysis of quantitative data is the frequency, the mean and standard deviation. The qualitative data using content analysis.

The results of this research found as follows: The travel pattern of organization lan sak district has a good field of the form of ecotourism. The travel pattern of tambon patong, amphoe lan sak have 2 forms of eco-tourism and agro-tourism and the travel pattern of organization thong lang district, huai khot is a form of the medical tourism. The results obtained from research is bringing to the management of tourism with the participation of the community under the guidance of the COMPLETE Model: Community Opportunity, Management, Participation, Leader, E-Network, Technology and Elegant Travel.

Keywords: Community-based, Tourism ecotourism, Young guide community

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีมูลค่ามากที่สุดในโลก และส่งผลต่ออุตสาหกรรมด้านอื่นๆ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางเพื่อพัฒนาเครือข่าย และกลไกการจัดการท่องเที่ยวระดับต่างๆ ที่เน้นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในท้องถิ่นให้รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างบุคลากรที่เป็นยุวมัคคุเทศก์ สำหรับใช้เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวและมีการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นผ่านเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งจากบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ยังขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพใน

การแข่งขันในการสร้างหลักสูตรเชิงบูรณาการ การท่องเที่ยวเกิดความร่วมมือเชิงบูรณาการและ เครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน คนในท้องถิ่นและสร้างความประทับใจแก่ผู้มา เยี่ยมเยือนคือนักท่องเที่ยวและยังมีการอนุรักษ์ สถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ไปได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบ การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์การท่องเที่ยว ในเขตอำเภอลานสักจังหวัดอุทัยธานี โดยให้ผู้ที่มิ ส่วนเกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนท้องถิ่นและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่น ได้รับการปลูกฝังและสามารถทำหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์ใน ท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเองซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ได้มี ส่วนร่วมในการ แสดง ความคิด เห็น ต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวและนำแนวทางที่ได้สู่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลอดจนให้ ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจของจังหวัดอุทัยธานีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอ ลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ใน การวิจัย คือ ประชาชนในเขตอำเภอลานสักและ

อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 6,814 คน กลุ่มตัวอย่าง ใช้กลุ่มประชาชนที่เป็นประชากรใน การวิจัย โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่ม ตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 378 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นประเภทการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) สามารถสรุปขั้นตอนในการศึกษา และการพัฒนา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดประชุมทีมวิจัยและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยการประชุมเพื่อชี้แจง กระบวนการของการดำเนินงานโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูล ทั้งแบบปฐมภูมิ (Primary Data)และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการสำรวจ ค้นคว้า สัมภาษณ์ ที่เป็น ข้อมูลสถานการณ์ (Situational Review)

ขั้นตอนที่ 3 การสำรวจภาคสนาม (Field Study) มีลักษณะการดำเนินโครงการ 2 ลักษณะ คือ การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านท่องเที่ยว ของแต่ละชุมชน และปัญหาความต้องการของ ชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอลานสัก และอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้ กระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA- Participatory Rural Appraisal) เพื่อแสวงหาแนวทาง และกระบวนการการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ของแต่ละชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 คณะผู้วิจัยดำเนินการจัด ประชุมสัมมนาเพื่อให้ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับ ศักยภาพของตนเองและมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะ การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การฝึกอบรมแบ่งออกเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นการให้ความรู้เรื่องภาพรวม ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน การนำหลักทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการหารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 3 แห่ง จำนวนแห่งละ 1 วัน จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม อบรม 30 คน

ขั้นตอนที่ 6 จัดประชุมสรุปและยืนยันรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 3 แห่ง โดยให้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวร่วมสรุปและยืนยันรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 7 ดำเนินการจัดประชุมเพื่อฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอลานสัก และอำเภอห้วยคต ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้กระบวนการเรียนรู้ทางทฤษฎี แนวคิดและหลักการของเป็นมััคคุเทศก์การท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 8 นักวิจัยดำเนินการสรุปงานวิจัยโดยการจัดนิทรรศการ และตรวจสอบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 3 แห่ง ให้ได้มาซึ่งผลจากการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวในการสำรวจภาคสนามและ

ค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปเรียงเรียงเป็นประเด็นและหมวดหมู่ตามลักษณะ ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการเรียงเรียงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ศึกษาและการนำเสนอโดยการพรรณนาสรุปเป็นความเรียงเพื่อนำผลไปประกอบการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณคือ แบบสอบถามดำเนินการประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา วิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทำการบรรยายข้อมูลในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในภายนอก (SWOT) ด้านการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์ของจังหวัดอุทัยธานีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลที่ทางจังหวัดได้ทำการวิเคราะห์ไว้เพื่อประเมินสถานการณ์ ด้านการพัฒนาของจังหวัด การศึกษาครั้งนี้นำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาเป็น ข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นแล้วจึงดำเนินการประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติเช่นเดียวกับข้อมูลอื่นๆ ในแบบสอบถาม สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการถามความคิดเห็นและมุมมองส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นสภาพแวดล้อมภายในภายนอก (SWOT) ด้านการท่องเที่ยวและลักษณะการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี แล้วจึงวิเคราะห์เรียงเรียงข้อมูลเช่นเดียวกับข้อมูลความคิดเห็นมุมมองในประเด็นอื่นๆ ที่ศึกษา

ผลการวิจัย

1. จากการสรุปผลที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น บุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่และการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี ในพื้นที่ของ 3 อบต. โดยพิจารณาคัดเลือกจากบุคคลที่มีความสำคัญของท้องถิ่น อบต.ละ 30 คน จัดจำนวน 3 ครั้ง เพื่อสรุปภาพรวมของรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้ง 3 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสัก องค์การบริหารส่วนตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก และองค์การบริหารส่วนตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต รายละเอียดดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสัก สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนกำหนดว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนกำหนดว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคตนั้น ได้ทำการสรุปรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนกำหนดว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว 1 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

2. การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผล

การศึกษาที่ได้จากวิธีการศึกษาได้รูปแบบการพัฒนา เรียกว่า COMPLETE Model

3. ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี คือ นักเรียนและครู จำนวน 100 คน จาก 8 โรงเรียนพบว่า มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดอบรมในครั้งนี้ ค่าเฉลี่ย 4.45 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน 0.75 ซึ่งแปลค่าว่าความพึงพอใจต่อการอบรมในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่ได้จากวิธีการศึกษา ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตอำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต ในจังหวัดอุทัยธานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ใน

ด้านการท่องเที่ยว การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรเริ่มจากแนวนโยบายของการบริหารหน่วยงานภาครัฐในแต่ละระดับลงมา นโยบายด้านการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด โดยพิจารณาความสอดคล้องและเป็นไปตามแนวนโยบายการบริหารประเทศ โดยงานด้านการท่องเที่ยวจะถูกกำหนดอยู่ในแผนการพัฒนาจังหวัดทั้งที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาหรือถูกกำหนดเป็นกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ในด้านของการเพิ่มรายได้ ซึ่งจะเป็นการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัด โดยเน้นในด้านการสร้าง พื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสร้างมาตรฐานสินค้า

ตลอดจนบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับรัฐตะวัน เกิดโกคา (2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานิ พบว่า ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ แผนระยะสั้น แผนระยะกลางและแผนระยะยาว ในเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับนโยบายด้านการท่องเที่ยวในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะขึ้นอยู่กับผู้นำท้องถิ่นนั้นๆ และลักษณะของพื้นที่ว่ามีศักยภาพที่จะส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ ซึ่งนโยบายส่วนมากจะเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นไปตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยจัดทำโครงการให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นโครงการที่เน้นทางด้านการสร้างและการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนาสินค้าที่ระลึก ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑนา นวลเจริญ, วราภรณ์ วัจนะพันธ์ และมนทิรา ไชยตะญากร (2548: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ ระบุว่า การพัฒนาและการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้น ในส่วนความต้องการของประชาชนในชุมชนที่จะให้

ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนต้องการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 100 ด้วยเหตุผลเพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และจรรยาวัธน์โลหะพุนตระกูล (2553: บทคัดย่อ) นำเสนอแนวคิดโดยการอธิบายถึงความสำคัญของภาครัฐในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในส่วนต่างๆ ดังนี้ ความสำเร็จการจัดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ของภาครัฐที่สร้างเสริมเพื่อตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3. ด้านงบประมาณ งบประมาณในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะเป็นงบประมาณยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด หรือบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ในการจัดสรรงบประมาณที่จะมีการพัฒนาและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ องค์การภาครัฐ ส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในพื้นที่ในแต่ละจังหวัดที่ดูแลและรับผิดชอบอยู่จะมีการใช้งบประมาณที่ได้รับในงานการบริหารจัดการภายในหน่วยงานของตนเองเป็นหลัก

4. ด้านการประสานงานและเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันการดำเนินงานกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบ

การท่องเที่ยวของในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะแตกต่างกัน โดยอาจแบ่งได้เป็น ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ในระดับจังหวัดหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการ คือ หน่วยงานราชการภายในจังหวัดพื้นที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงแค่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจที่หน่วยงานราชการกำหนดไว้ สำหรับในระดับท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจและอิสระในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่รับผิดชอบจะเป็นการจัดการแบบเบ็ดเสร็จตามอำนาจที่มี การประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐยังมีไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล (2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในเขตอำเภอกระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ของภาครัฐ ที่สร้างความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ซึ่งระบุถึงความสำคัญขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในด้านการเป็นเจ้าภาพ และส่วนของผู้ประสานงานในการเชื่อมโยงการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจาก

กิจกรรมการท่องเที่ยวผู้ดำเนินงานหลักจะเป็นหน่วยงานราชการต่างๆ ของจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางเป็นเพียงแค่หน่วยงานรอง บทบาทในการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวจึงมีไม่มากนัก เพราะการขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่แท้จริงซึ่งกันและกันจึงทำให้การดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเป็นแบบแยกส่วนด้านการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว จะเป็นการเชื่อมโยงในส่วนของเส้นทางการท่องเที่ยวเฉพาะภายในพื้นที่และแยกส่วนในการจัดกิจกรรม ไม่เน้นการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น ระดับองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง จะเป็นการจัดกิจกรรมของตนเอง ไม่มีการประสานร่วมมือกันในการจัดการและกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นต้น ส่วนนี้ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย และสำหรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดก็ยังมีน้อย

5. ด้านบุคลากร บุคลากรที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ระดับองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นข้าราชการ ลูกจ้างส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน คณะครู นักเรียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เอกชนในพื้นที่ เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่ยังขาดโอกาสในการมีองค์กรหรือบุคลากรที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้านต่างๆ นอกจากนี้ปัญหาที่พบคือ ขาดการพัฒนาเกี่ยวกับมรดกท้องถิ่นของพื้นที่การท่องเที่ยว ซึ่งยังมีจำนวนน้อยอยู่ โดยสอดคล้องแนวคิดของอริสา สุขสม (2553:

บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า มัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์ของท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชนและมุ่งเน้นบทบาทเยาวชนนำการพัฒนาด้วยการอาสาเป็นยุวมัคคุเทศก์ กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนจึงเริ่มต้นจากเงื่อนไขสำคัญ คือ การเข้าถึงข้อมูลประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุน

6. ด้านสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ลักษณะของสินค้าที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทหัตถกรรม เครื่องจักสาน ผลไม้นานาชนิดและอาหารแปรรูปทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร และกลุ่มผู้ผลิตต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม OTOP กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น สำหรับภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ มีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินธุรกิจเป็นแบบต่างคนต่างทำ ขาดการรวมกลุ่มเป็นชมรมหรือสมาคม ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ มณีวรรณ ผิวนิม และคณะ (2546: บทคัดย่อ) ที่มีนายทุนจากภายนอกที่ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนารูปแบบตลาดเสียใหม่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างชาติ โดยเน้นกิจกรรมการลงเรือชมคลองและการขายของที่ระลึก มีข้อตกลงกับบริษัททัวร์ให้นักท่องเที่ยวมาแวะที่ตลาดน้ำ ซึ่งเห็นถึงผลจากการลงทุนโดยภาคเอกชน ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และท้องถิ่น แต่เราก็ไม่ควรละเลยในส่วน

ของผลกระทบที่ก่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวลักษณะนี้ เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การแออัด มลพิษทางเสียง และอากาศ ผลกระทบทางสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ ในการจัดการท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอหิตยา แก้วพิลา (2553) ที่พบว่าในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นควรดำเนินการในรูปของชมรม คณะกรรมการและอื่นๆ เพื่อบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

7. ด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภค
งานด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวโดยส่วนมากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบทั้งเส้นทางคมนาคมระบบสาธารณูปโภคที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีบางส่วนยังขาดความพร้อมในด้านการสนับสนุนงบประมาณ เช่น การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของอหิตยา แก้วพิลา (2553) มีข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดบ้านใหม่ ได้แก่ 1) การบริหารงานองค์กร 2) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในตลาด 3) การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนสามารถนำไปสู่การรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอันจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างทรัพยากรเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการสร้าง

กระบวนการให้ชุมชนได้เรียนรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

8. ด้านประชาสัมพันธ์และด้านการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการประชาสัมพันธ์และงานด้านการตลาดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางครั้งขาดการประสาน และขาดข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำขนมจีน ประเพณีเกี่ยวข้าว ฯลฯ ซึ่งส่วนนี้สามารถขอความร่วมมือจากคนในพื้นที่ท้องถิ่น ในการสร้างจุดขายทางการตลาดในแง่ของกิจกรรมท้องถิ่นในช่วงฤดูกาลหรืองานเทศกาลในพื้นที่จึงควรมีการประสานความร่วมมือกับทางจังหวัดภายในเขตท่องเที่ยวเดียวกันในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ

9. ด้านการมีส่วนร่วม ส่วนภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อย เนื่องจากยังขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตน์ (2544: 59) ที่กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมทำให้เกิดความเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ความมีพันธะผูกพันในการปฏิบัติให้บรรลุผลอาจประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียอื่นๆ และจรรยาวัณณ์ โลหะพุนตระกูล (2553: บทคัดย่อ) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่ามีความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า หากแต่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ควรให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมและควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวกับพื้นที่ตำบลใกล้เคียงให้มากขึ้น ในส่วนแนวคิดของ ประไพพร อักษรศรี (2553) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับด้านการสร้างศักยภาพชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยว และด้านการวางแผนท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายและการปรับเปลี่ยน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ควรเข้ามา มีบทบาทในเรื่องการบริหารจัดการและกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และดำเนินการให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด

2. กำหนดแผนพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เข้าใจถึงการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. ควรเลือกศึกษาความต้องการของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเพื่อวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2. ให้มีการศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีรูปแบบความต้องการร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในเรื่องเดิมแต่ให้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาให้เล็กลง โดยศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

2. ควรศึกษารูปแบบ แนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ควรศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การส่งเสริมศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นต้น

4. นำแนวคิดรูปแบบของการจัดการด้านท่องเที่ยวของพื้นที่ที่ทำการศึกษา เป็นตัวแบบหรือโมเดลในการจัดกิจกรรม การบริหารจัดการชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล. (2553). การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ” 14 (27) กรกฎาคม-ธันวาคม 2553: 1-2.
- ประไพร์พร อักษรศรี (2553). รูปแบบการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนกรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง. ปรังญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- มณีวรรณ ผิวนิม และคณะ. (2546). การพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- มณฑนา นวลเจริญ วราภรณ์ วัจนะพันธ์ และมนทิรา ไชยตะยากร. (2548). การศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- รุ่งตะวัน เกิดโกศา (2553). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2544). โรงเรียน: องค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
- อติตยา แก้วพิลา. (2553). การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านตลาดใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริสา สุขสม. (2553). การมีส่วนร่วมของยุวมัคคุเทศก์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ศึกษากรณีศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.